

**KAJIAN KEBERKESANAN PENGURUSAN AGIHAN
DANA ZAKAT DI MALAYSIA**

**INSTITUT PENYELIDIKAN, PEMBANGUNAN
DAN PENGKOMERSILAN (IRDC)
UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
40450 SHAH ALAM, SELANGOR
MALAYSIA**

DISEDIAKAN OLEH :

**PROF. MADYA DR. ABDUL HALIM MOHD NOOR
PROF. MADYA HJ. MUSA AHMAD
PROF. MADYA DR. MUJAINI TARIMIN
DR. HJ. HASSAN BAHROM
HJ. SHAWAL KASLAM**

4 MAC 2004

Tarikh : 6 Mac 2004
No. Fail Projek : 600 - (BRC/SKK. 5/3/336)

Penolong Naib Canselor (Penyelidikan)
Institut Penyelidikan, Pembangunan dan Pengkomersilan (IRDC)
Universiti Teknologi MARA
Shah Alam.

Tuan,

**LAPORAN AKHIR PENYELIDIKAN "KAJIAN KEBERKESNAN PENGURUSAN AGIHAN
DANA ZAKAT DI MALAYSIA**

Merujuk kepada perkara di atas, bersama-sama ini disertakan 3 (tiga) naskah Laporan Akhir Penyelidikan bertajuk "Kajian Keberkesanan Pengurusan Agihan Dana Zakat Di Malaysia" oleh kumpulan Penyelidik UiTM Cawangan Melaka untuk makluman pihak tuan.

Sekian, terima kasih.

Yang benar,

PROF. MADYA DR. ABDUL HALIM MOHD NOOR
Ketua
Projek Penyelidikan

s.k

- Pengarah Kampus
Universiti Teknologi MARA
Cawangan Melaka
- Ketua URDC
Universiti Teknologi MARA
Cawangan Melaka

ABSTRAK

Kesedaran terhadap tanggungjawab untuk menunaikan zakat di kalangan umat Islam di Malaysia secara umumnya semakin meningkat. Pelbagai usaha telah dijalankan untuk memastikan zakat sebagai rukun Islam yang lima dapat dilaksanakan dengan sempurna dan kutipan zakat dapat diagihkan dengan baik. Penubuhan institusi zakat yang formal merupakan agenda yang telah dijalankan oleh pihak yang berkuasa. Kesan dari usaha ini, hasil kutipan zakat oleh institusi zakat di setiap negeri di Malaysia telah meningkat. Beberapa isu mengenai zakat telah dikenalpasti oleh beberapa kajian yang telah dijalankan. Walau bagaimanapun, sebahagian besar kajian tertumpu kepada isu-isu yang berkaitan dengan kutipan zakat. Kajian keberkesanan agihan dana zakat masih lagi kurang dijalankan. Kajian ini telah berjaya mengenalpasti beberapa kelemahan dan kekuatan institusi zakat di Malaysia. Tumpuan utama kajian ini ialah tahap keberkesanan pengurusan agihan dana zakat di Malaysia. Empat aspek utama telah dikaji merangkumi aspek budaya pengurusan institusi zakat, penguatkuasaan undang-undang dan fatwa, urustadbir korporat dan pengukuran prestasi zakat. Soalselidik telah diedarkan kepada 3 kumpulan iaitu pertama asnaf zakat, kedua kakitangan pengurusan dan ketiga pengurus institusi zakat. Daripada kajian ini didapati secara keseluruhan tahap keberkesanan pengurusan agihan dana zakat mencapai tahap yang memuaskan. Namun terdapat beberapa isu yang perlu diambil perhatian dalam usaha untuk mempertingkatkan prestasi agihan zakat sebagaimana yang diharapkan oleh pelbagai pihak. Antara cadangan utama hasil daripada kajian ini ialah pengukuran prestasi zakat perlu dilaksanakan dan pihak pengurusan perlu melaksanakan proses urustadbir yang lebih berakauntabiliti dan telus untuk menjamin integriti institusi zakat di Malaysia. Diharapkan hasil kajian ini dapat membantu usaha dan komitmen semua pihak khususnya Majlis Agama Islam Negeri-Negeri di Malaysia untuk mencapai tahap pengurusan agihan zakat yang lebih berkesan dan cemerlang.

ISI KANDUNGAN

MUKA SURAT

Surat Penyerahan	i
Daftar Penyelidik	ii
Penghargaan	iii
Abstrak	iv
BAB 1 : PENGENALAN KAJIAN	1 - 6
1.1 Pengenalan	1
1.2 Kenyataan Masalah	2
1.3 Persoalan Kajian	2
1.4 Tujuan dan Objektif Kajian	3
1.5 Rasional dan Kepentingan Kajian	4
1.6 Andaian Mengenai Isu Kajian	5
1.7 Halangan	5
1.8 Hasil Kajian	6
BAB 2 : KAJIAN DAN ULASAN KARYA	7 - 44
2.1 Pengenalan	7
2.2 Konsep Asnaf Mengikut Syarak	7
2.3 Konsep Agihan Zakat	8
2.4 Prinsip Agihan Zakat Dari Perspektif Semasa	10
2.4.1 Agihan Bentuk Modal Pelaburan	11
2.4.2 Syarat-Syarat Agihan Pelaburan	12
2.4.3 Agihan Bentuk Alami	13
2.4.4 Pra-syarat Pemindahan Dana Zakat Keluar Tempat Pembayaran	14
2.5 Hukum dan Enakmen Agihan Zakat	15
2.5.1 Sumber Nas	18
2.5.2 Penguatkuasaan	19
2.6 Pengurusan Institusi Agihan Zakat	25
2.6.1 Takrif Konsep Profesionalisme Dalam Pengurusan	26
2.6.2 Konsep dan falsafah Pengurusan Agihan Zakat	29
2.6.3 Aplikasi Model Pengurusan Kualiti Menyeluruh	31
2.7 Konsep 'Governance' Dalam Pengurusan Zakat	35
2.7.1 Konsep 'Corporate Governance'	36
2.7.2 Prinsip Asas 'Corporate Governance'	37
2.7.3 Aplikasi Konsep 'Governance' Dlm Pengurusan Zakat	39
2.8 Pengukuran Prestasi Dalam Institusi Zakat	42
2.8.1 Membina Petunjuk Prestasi Institusi Agihan Zakat	43
2.9 Kesimpulan	44
BAB 3 : KERANGKA TEORITIKAL KAJIAN	45 -51
3.1 Pengenalan	45

3.2	Model Keberkesanan Organisasi	45
3.3	Keberkesanan Pengurusan Zakat	47
3.3.1	Budaya Organisasi	47
3.3.2	Perlaksanaan Fatwa	48
3.3.3	Urustadbir Korporat	48
3.3.4	Pengukuran Prestasi	49
3.4.	Rumusan	51
BAB 4 : KAJIAN LATAR BELAKANG INSTITUSI ZAKAT DI MALAYSIA		52 - 59
4.1	Pengenalan	52
4.2	Perkembangan Institusi Zakat Di Malaysia	52
4.3	Perlaksanaan Enakmen dan Fatwa Zakat	54
4.4	Isu-isu Pengurusan Kutipan dan Agihan Zakat Di Malaysia	55
4.5	Rumusan	59
BAB 5 : RANGKA DAN METODOLOGI KAJIAN		60 - 65
5.1	Pengenalan	60
5.2	Sumber Asas Rujukan Kajian	60
5.2.1	Sumber Al-Quran	60
5.2.2	Sumber Al-Hadis	61
5.3	Pengumpulan Data Primer	62
5.4	Pengumpulan Data Sekunder	64
5.5	Kaedah Analisis Data	65
5.6	Rumusan	65
BAB 6 : PENEMUAN DAN ANALISA DATA		66 - 113
6.1	Pengenalan	66
6.2	Analisa Soalselidik Asnaf zakat	66
6.2.1	Profil Asnaf	66
6.2.2	Pandangan Asnaf Mengenai Pengurusan Zakat	70
6.2.3	Pandangan Mengenai Prestasi Agihan	75
6.2.4	Pandangan mengenai Perundangan	82
6.2.5	Penentuan Asnaf Berdasarkan had kifayah	83
6.3	Analisa Soalselidik Kakitangan	89
6.3.1	Profil Kakitangan	90
6.3.2	Prasarana Kakitangan	91
6.3.3	Strategi Kerja Kakitangan	92
6.3.4	Kefahaman Kakitangan Mengenai Zakat	93
6.3.5	Budaya Kerja Kakitangan	94
6.3.6	Cara Meningkatkan Keberkesanan Kakitangan	94
6.3.7	Penggunaan Prosedur Pengurusan Agihan	95
6.3.8	Kuatkuasa Undang-Undang dan Fatwa	95
6.3.9	Prestasi Agihan Zakat	97
6.3.10	Akauntabiliti Korporat	99
6.4	Analisa Soalselidik Institusi Zakat	101
6.4.1	Profil Institusi Zakat (Agihan)	101